

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē yuddhakāṇḍē
॥ trayōviṃśatyadhikaśatatamaḥ
sargaḥ ॥

This document has been prepared by
Sunder Kidāmbi
with the blessings of
śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan
His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trayōviṃśatyadhikaśatatamaḥ sargaḥ ॥

ayōdhyāṃ gacchan śrīrāmō sītāṃ mārgasthānānyadarśayat

anujñātaṃ tu rāmēṇa
tad vimānamanuttamam |
haṃsayuktaṃ mahānāda -
mutpapāta vihāyasam || 6.123.1 ||

pātayitvā tataścakṣuḥ
sarvatō raghunandanaḥ |
abravīnmaithilīṃ sītāṃ
rāmaḥ śaśinibhānanām || 6.123.2 ||

kailāsaśikharākārē
trikūṭaśikharē sthitām |
laṅkāmiḥsasva vaidēhi
nīrmitāṃ viśvakarmaṇā || 6.123.3 ||

ētadāyōdhanam paśya
māṃsaśōṇitakardamam |

harīṇāṃ rākṣasānāṃ ca
sītē viśasanaṃ mahat || 6.123.4 ||

ēṣa dattavaraḥ śētē
pramāthī rākṣasēsvaraḥ |
tava hētōrviśālākṣi
nihatō rāvaṇō mayā || 6.123.5 ||

kumbhakarṇō'tra nihataḥ
prahastaśca niśācaraḥ |
dhūmrākṣaścātra nihatō
vānarēṇa hanūmatā || 6.123.6 ||

vidyunmālī hataścātra
suṣēṇēna mahātmanā |
lakṣmaṇēnēndrajiccātra
rāvaṇirnihatō raṇē || 6.123.7 ||

aṅgadēnātra nihatō
vikaṭō nāma rākṣasaḥ |
virūpākṣaśca duṣprēkṣō
mahāpārśvamahōdarau || 6.123.8 ||

akampanaśca nihatō
balinō'nyē ca rākṣasāḥ |
triśirāścātikāyaśca
dēvāntakanarāntakau || 6.123.9 ||

yuddhōnmattaśca mattaśca
rākṣasapravarāvubhau |

nikumbhaścaiva kumbhaśca

kumbhakarṇātmajau balī || 6.123.10 ||

vajradamṣṭraśca damṣṭraśca

bhavō rākṣasā hatāḥ |

makarākṣaśca durdharṣō

mayā yudhi nipātitaḥ || 6.123.11 ||

akampanaśca nihataḥ

śōṇitākṣaśca vīryavān |

yūpākṣaśca prajāṅghaśca

nihatau tu mahāhavē || 6.123.12 ||

vidyujjihvō'tra nihatō

rākṣasō bhīmadarśanaḥ |

yajñaśatruśca nihataḥ

suptaghnaśca mahābalaḥ || 6.123.13 ||

sūryaśatruśca nihatō

brahmaśatrustathāparaḥ |

atra mandōdarī nāma

bhāryā taṃ paryadēvayat || 6.123.14 ||

sapatnīnāṃ sahasrēṇa

sāgrēṇa parivāritā |

ētat tu dṛśyatē tīrthaṃ

samudrasya varānanē || 6.123.15 ||

yatra sāgaramuttīrya

tāṃ rātrimuṣitā vayam |

ēṣa sēturmayā baddhaḥ
sāgarē lavaṇārṇavē || 6.123.16 ||

tava hētōrviśālākṣi
nalasētuh suduṣkaraḥ |
paśya sāgaramakṣōbhyaṃ
vaidēhi varuṇālayam || 6.123.17 ||

apāramiva garjantaṃ
śaṅkhaśuktisamākulam |
hiraṇyanābhaṃ śailēndraṃ
kāñcanaṃ paśya maithili || 6.123.18 ||

viśramārthaṃ hanumatō
bhittvā sāgaramutthitam |
ētat kukṣau samudrasya
skandhāvāranivēśanam || 6.123.19 ||

atra pūrvaṃ mahādēvaḥ
prasādamakarōd vibhuḥ |
ētat tu dṛśyatē tīrthaṃ
sāgarasya mahātmanaḥ || 6.123.20 ||

sētubandha iti khyātaṃ
trailōkyēna ca pūjitaṃ |
ētat pavitraṃ paramaṃ
mahāpātakanāśanam || 6.123.21 ||

atra rākṣasarājō'ya -
mājagāma vibhīṣaṇaḥ |

ēṣā sā dṛśyatē sītē

kiṣkindhā citrakānanā || 6.123.22 ||

sugrīvasya purī ramyā

yatra vālī mayā hataḥ |

atha dṛṣṭvā purīm sītā

kiṣkindhām vālipālitām || 6.123.23 ||

abravīt praśritaṃ vākyaṃ

rāmaṃ praṇayasādhvasā |

sugrīvapriyabhāryābhi -

stārāpramukhatō nṛpa || 6.123.24 ||

anyēṣām vānarēndrāṇām

strībhiḥ parivṛtā hyaham |

gantumicchē sahāyōdhyām

rājadhānīm tvayā saha || 6.123.25 ||

ēvamuktō'tha vaidēhyā

rāghavaḥ pratyuvāca tām |

ēvamastviti kiṣkindhām

prāpya saṃsthāpya rāghavaḥ || 6.123.26 ||

vimānaṃ prēkṣya sugrīvaṃ

vākyaṃētaduvāca ha |

brūhi vānaraśārdūla

sarvān vānarapuṅgavān || 6.123.27 ||

strībhiḥ parivṛtāḥ sarvē

hyayōdhyām yāntu sītayā |

tathā tvamapi sarvābhiḥ
strībhiḥ saha mahābala || 6.123.28 ||

abhitvaraya sugrīva
gacchāmaḥ plavagādhipa |
ēvamuktastu sugrīvō
rāmēṇāmitatējasā || 6.123.29 ||

vānarādhipatiḥ śrīmāṃ -
staiśca sarvaiḥ samāvṛtaḥ |
praviśyāntaḥpuraṃ śīghraṃ
tārāmudvikṣya sō'bravīt || 6.123.30 ||

priyē tvaṃ saha nārībhi -
rvānarāṇāṃ mahātmanām |
rāghavēṇābhyanujñātā
maithilīpriyakāmyayā || 6.123.31 ||

tvara tvamabhigacchāmō
gṛhya vānarayōṣitaḥ |
ayōdhyāṃ darśayiṣyāmaḥ
sarvā daśarathastriyaḥ || 6.123.32 ||

sugrīvasya vacaḥ śrutvā
tārā sarvāṅgaśōbhanā |
āhūya cābravīt sarvā
vānarāṇāṃ tu yōṣitaḥ || 6.123.33 ||

sugrīvēṇābhyanujñātā
gantum sarvaiśca vānaraiḥ |

mama cāpi priyaṃ kārya -
mayōdhyādarśanēna ca || 6.123.34 ||

pravēśaṃ caiva rāmasya
paurajānapadaiḥ saha |
vibhūtiṃ caiva sarvāsāṃ
striṅnāṃ daśarathasya ca || 6.123.35 ||

tārayā cābhyanujñātāḥ
sarvā vānarayōṣitaḥ |
nēpathyavidhipūrvam tu
kṛtvā cāpi pradakṣiṇam || 6.123.36 ||

adhyārōhan vimānaṃ tat
sītādarśanakāṅkṣayā |
tābhiḥ sahōtthitaṃ śīghraṃ
vimānaṃ prēkṣya rāghavaḥ || 6.123.37 ||

ṛṣyamūkasamīpē tu
vaidēhīṃ punarabravīt |
dṛśyatē'sau mahān sītē
savidyudiva tōyadaḥ || 6.123.38 ||

ṛṣyamūkō girivaraḥ
kāñcanairdhātubhirvṛtaḥ |
atrāhaṃ vānarēndrēṇa
sugrīvēṇa samāgataḥ || 6.123.39 ||

samayaśca kṛtaḥ sītē
vadhārthaṃ vālinō mayā |

ēṣā sā dṛśyatē pampā
nalinī citrakānanā || 6.123.40 ||

tvayā vihīnō yatrāhaṃ
vilalāpa suduḥkhitaḥ |
asyāstīrē mayā dṛṣṭā
śabarī dharmacāriṇī || 6.123.41 ||

atra yōjanabāhuśca
kabandhō nihatō mayā |
dṛśyatē'sau janasthānē
śrīmān sītē vanaspatiḥ || 6.123.42 ||

jaṭāyuśca mahātējā -
stava hētōrvilāsini |
rāvaṇēna hatō yatra
pakṣiṇāṃ pravarō balī || 6.123.43 ||

kharaśca nihatō yatra
dūṣaṇaśca nipātitaḥ |
triśīrāśca mahāvīryō
mayā bāṇairajihmagaiḥ || 6.123.44 ||

ētat tadāśramapada -
masmākaṃ varavarṇini |
parṇaśālā tathā citrā
dṛśyatē śubhadarśanē || 6.123.45 ||

yatra tvaṃ rākṣasēndrēṇa
rāvaṇēna hṛtā balāt |

ēṣā gōdāvarī ramyā
 prasannasalilā śubhā || 6.123.46 ||

agastyasyāśramaścaiva
 dṛśyatē kadalīvṛtaḥ |
 dīptaścaivāśramō hyēṣa
 sutīkṣṇasya mahātmanaḥ || 6.123.47 ||

dṛśyatē caiva vaidēhi
 śarabhaṅgāśramō mahān |
 upayātaḥ sahasrākṣō
 yatra śakraḥ purandaraḥ || 6.123.48 ||

asmin dēśē mahākāyō
 virādhō nihatō mayā |
 ētē tē tāpasā dēvi
 dṛśyantē tanumadhyamē || 6.123.49 ||

atriḥ kulapatiryatra
 sūryavaiśvānarōpamaḥ |
 atra sītē tvayā dṛṣṭā
 tāpasī dharmacāriṇī || 6.123.50 ||

asau sutanu śailēndra -
 ścitrakūṭaḥ prakāśatē |
 atra māṃ kaikayīputraḥ
 prasādayitumāgataḥ || 6.123.51 ||

ēṣā sā yamunā ramyā
 dṛśyatē citrakānanā |

bharadvājāsramaḥ śrīmān

dr̥śyatē caiṣa maithili || 6.123.52 ||

iyam ca dr̥śyatē gaṅgā

pun̄yā tripathagā nadī |

nānādvijagaṇākīrṇā

samprapuṣṭitakānanā || 6.123.53 ||

śṛṅgavērapuraṃ caitad

guhō yatra sakhā mama |

ēṣā sā dr̥śyatē sītē

sarayūryūpamālinī || 6.123.54 ||

ēṣā sā dr̥śyatē sītē

rājadhānī piturmama |

ayōdhyam̄ kuru vaidēhi

praṇāmaṃ punarāgatā || 6.123.55 ||

tatastē vānarāḥ sarvē

rākṣasāḥ savibhīṣaṇāḥ |

utpatyōtpatya samhr̥ṣṭā -

stām purim̄ dadr̥śustadā || 6.123.56 ||

tatastu tāṃ pāṇḍuraharmyamālinim̄

viśālakakṣyām̄ gajavājibhirvṛtām |

purim̄apaśyan plavagāḥ sarākṣasāḥ

purim̄ mahēndrasya yathāmarāvatim̄ || 6.123.57 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye
yuddhakāṇḍē trayōviṃśatyadhikaśatatamaḥ sargaḥ ||